



Sygn. akt III KK 419/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

SSA del. do SN Stanisław Stankiewicz

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Zdzisława Brodzisza
w sprawie J. Z.

skazanego z art. 280§ 1 kk w zw. z art. 64 § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 22 kwietnia 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 18 marca 2014 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 28 lipca 2004 r.,

**uchyla wyrok Sądu Okręgowego w G. w zaskarżonej kasacją
części i sprawę przekazuje temu Sądowi do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G., wyrokiem z dnia 28 lipca 2004 r., uznał J. Z. za winnego tego, że w dniu 16 kwietnia 2002 r. w G., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, po uprzednim użyciu przemocy poprzez uderzenie pięścią w twarz

L. J., na skutek czego doznał on urazu głowy, co spowodowało naruszenie czynności narządów ciała na okres poniżej siedmiu dni, zabrał w celu przywłaszczenia torbę z zawartością pieniędzy w kwocie 21 500 złotych na szkodę T. oraz mienie w postaci dwóch czapek, torby, portfela, pieniędzy w kwocie 360 złotych o łącznej wartości 410 złotych na szkodę L. J., to jest za winnego przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. pozostającego w związku z art. 64 § 1 k.k., Sąd uznał bowiem, że J. Z. dopuścił się przypisanego mu czynu przed upływem pięciu lat od odbycia w okresie od 13 stycznia 2001 r. do 23 sierpnia 2001 r. części kary jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 5 czerwca 2001 r., za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. Za przestępstwo z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. J.Z. wymierzono karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i karę grzywny w wysokości 80 stawek dziennych po 10 złotych każda stawka.

Tym samym wyrokiem J. Z. uznany został za winnego przestępstwa z art. 178a § 1 k.k., za które wymierzono mu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności; ciągu przestępstw z art. 224 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności i ciągu przestępstw z art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności. Sąd wymierzył oskarżonemu karę łączną 6 lat pozbawienia wolności.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca J. Z., zaskarżając wyrok w całości i zarzucając błędy w ustaleniach faktycznych, obrazę szeregu przepisów postępowania i rażącą niewspółmierność kary orzeczonej za czyn z art. 178a § 1 k.k. Obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Apelację własną od wyroku złożył także J. Z., formułując szereg zarzutów związanych z błędnymi ustaleniami faktycznymi w sprawie. Treść apelacji kończy się zdaniem „Do pisma dołączam również dane o mojej niekaralności i wnoszę o zniesienie art. 64 § 1 k.k.”

Po rozpoznaniu obu apelacji Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 18 marca 2014 r., uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej skazania za czyny z art. 178a § 1 k.k., art. 224 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. i z art. 226 § 1 k.k. w zw. z art.

91 § 1 k.k. i w tym zakresie umorzył postępowania wobec przedawnienia karalności. Uchyłono także orzeczenie o karze łącznej. W pozostałym zakresie, a więc w części, w której skazano J. Z. za przestępstwo z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., wyrok utrzymany został w mocy.

Kasację od tej części wyroku Sądu Okręgowego wniósł obrońca skazanego. Zarzucił w niej wyrokowi „rażące naruszenie prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 457 § 3 k.p.k. poprzez ogólnikowe i powierzchowne odniesienie się do zarzutów apelacji obrońcy oskarżonego, a tym samym nieprawidłowość sporządzenia uzasadnienia wyroku, dowodzącego o nierozpoznaniu wniesionego środka odwoławczego w sposób należyty, wyrażające się w rażącym naruszeniu prawa procesowego, a mianowicie art. 167 k.p.k., art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k., art. 170 § 3 k.p.k. i art. 6 k.p.k. poprzez uznanie za w pełni uzasadnione postanowienia Sądu pierwszej instancji o oddaleniu wniosków dowodowych oraz zaniechaniu przeprowadzenia dowodu z przesłuchania (wymienionych w kasacji) świadków (...) oraz art. 442 § 2 k.p.k. poprzez nieprzytoczenie w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji okoliczności, jakie Sąd brał pod uwagę przy wymiarze kary.”

Obrońca skazanego wniósł w kasacji o uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku Sądu Okręgowego oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego i o przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Okręgowej wniósł w pisemnej odpowiedzi na kasację o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

W trakcie rozprawy kasacyjnej prokurator wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy J. Z. okazała się w tym znaczeniu skuteczna, że spowodowała uchylenie zaskarżonego nią wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, choć nie z powodów wyartykułowanych w zarzutach kasacji.

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest kontrola zasadności wyroku wydanego przez sąd odwoławczy i prawidłowości przeprowadzonego przez

ten sąd postępowania odwoławczego w odniesieniu do wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji. Sąd Najwyższy jako sąd kasacyjny rozpoznaje nadzwyczajny środek zaskarżenia w granicach wyznaczonych w samej kasacji (granice zaskarżenia) i wynikających ze sformułowanych w kasacji zarzutów. Przepis art. 536 k.p.k. przewiduje jednak rozpoznanie kasacji w zakresie szerszym, między innymi w odniesieniu do badania prawidłowości przyjętej kwalifikacji prawnej, o której mowa w art. 455 k.p.k. Podobna sytuacja zachodzi w odniesieniu do kontroli odwoławczej. Z art. 433 § 1 k.p.k. wynika, że sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje. Przypadki, w których ustawa przewiduje wyjście poza granice zaskarżenia i działanie sądu odwoławczego z urzędu bez względu na treść podniesionych zarzutów określone zostały w treści art. 439 § 1 k.p.k., art. 435 k.p.k., art. 440 k.p.k. i art. 455 k.p.k. Niezależnie zatem od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów sąd odwoławczy powinien podjąć stosowne działania w razie stwierdzenia zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej (art. 439 § 1 k.p.k.), konieczności orzekania na korzyść współoskarżonego (art. 435 k.p.k.), stwierdzenia rażącej niesprawiedliwości orzeczenia (art. 440 k.p.k.) i wreszcie potrzeby poprawienia błędnej kwalifikacji prawnej (art. 455 k.p.k.).

Przypomnienie powyższych reguł wydaje się celowe w odniesieniu do sytuacji procesowej, która zaistniała w sprawie J. Z. W akcie oskarżenia zarzucono temu oskarżonemu dokonanie czynu z art. 280 § 1 k.k. w warunkach powrotu do przestępstwa z art. 64 § 1 k.k. Zastosowanie art. 64 § 1 k.k. uzasadniono tym, że J. Z. dopuścił się przypisanego mu czynu przed upływem pięciu lat od odbycia w okresie od 13 stycznia 2001 r. do 23 sierpnia 2001 r. części kary jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 5 czerwca 2001 r., sygn. akt II K .../01. Sąd pierwszej instancji przyjął w wyroku działanie w warunkach recydywy w ślad za aktem oskarżenia. W uzasadnieniu wyroku (s. 17 uzasadnienia) uzasadnił to powielając ustalenia przyjęte przez prokuratora.

W apelacji obrońcy oskarżonego nie znalazł się wprowadzić zarzut dotyczący błędnego przyjęcia przez sąd działania J. Z. w warunkach powrotu do przestępstwa z art. 64 § 1 k.k., ale kwestię tę podniósł w apelacji własnej *in fine* sam J. Z. Jak

wskazano wcześniej, sąd odwoławczy powinien z urzędu zbadać prawidłowość rozstrzygnięcia w omawianym zakresie, kierując się nie tylko treścią art. 455 k.p.k., ale również art. 440 k.p.k. Przedmiotem badania bowiem powinna być nie tylko prawidłowość przyjętej kwalifikacji prawnej czynu z art. 280 § 1 k.k. przypisanego oskarżonemu, ale również możliwość wystąpienia rażącej niesprawiedliwości orzeczenia, gdyby nieprawidłowa kwalifikacja doprowadziła do niezasadnego zaostrzenia odpowiedzialności i spowodowała surowszy wymiar kary.

Sąd odwoławczy, utrzymując w mocy zaskarżony wyrok w omawianym zakresie (kwalifikacji w zw. z art. 64 § 1 k.k.) ograniczył się w uzasadnieniu swego wyroku do stwierdzenia, że Sąd Rejonowy słusznie przypisał oskarżonemu współudział w popełnieniu przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. (s. 5 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego).

Kwestia prawidłowości przyjętej przez sądy kwalifikacji prawnej nie została również podniesiona w kasacji obrońcy J. Z. Dopiero w piśmie z dnia 4 marca 2015 r. obrońca skazanego wskazał między innymi, że J. Z. nie może być skazany w warunkach recydywy. Jak podkreślono na wstępie, Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów (art. 536 k.p.k.), niemniej kwestia prawidłowości kwalifikacji prawnej jest jednym z wyjątków od tej zasady. Badanie zaskarżonego kasacją wyroku w tym zakresie prowadzi do następujących wniosków.

J. Z. skazany został wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 5 czerwca 2001 r., sygn. akt II K .../01 za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. na karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności. W toku tego postępowania był tymczasowo aresztowany w okresie od 13 stycznia 2001 r. do 23 sierpnia 2001 r. Okres tymczasowego aresztowania zaliczony został na poczet orzeczonej kary, którą odbył w okresie od 13 lutego 2001 r. do 27 sierpnia 2001 r., od 3 października 2002 r. do 13 listopada 2001 r. i od 13 marca 2005 r. do 22 marca 2006 r. (zob. k. 860 akt). Wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 5 czerwca 2001 r., sygn. akt II K .../01, został jednak zaskarżony i nie był prawomocny w dniu 16 kwietnia 2002 r., kiedy doszło do przypisanego J. Z. czynu z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 64 1 k.k. Wyrok Sądu w K. utrzymany bowiem został w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w G. dopiero w dniu 18 czerwca 2002 r.

Przepis art. 64 § 1 k.k. jako podstawę zastosowania przewiduje uprzednie skazanie sprawcy w określonych warunkach. Przez skazanie rozumieć należy prawomocne uznanie za winnego. Do czasu prawomocnego zakończenia postępowania sprawca objęty jest bowiem zasadą domniemania niewinności wynikającą z art. 5 § 1 k.p.k. Zasada ta, w czasie wydawania wyroku przez Sąd Rejonowy w G. dotyczyła także J. Z. Warunkiem zaostrożenia odpowiedzialności na podstawie art. 64 § 1 k.k. jest ustalenie, że sprawca, który został już skazany na karę pozbawienia wolności i odbył co najmniej 6 miesięcy kary dopuścił się ponownie i to podobnego przestępstwa. Oznacza to, że wydany wyrok i stosowana kara nie przyniosły oczekiwanych rezultatów w zakresie zapobieżenia powrotowi do przestępstwa. Wyrok skazujący musi być przy tym prawomocny w chwili popełnienia przez sprawcę kolejnego, podobnego przestępstwa (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 sierpnia 2002 r., sygn. V KK 182/02 oraz z dnia 12 sierpnia 2008 r., sygn. II KK 176/08, w uzasadnieniu tego drugiego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził między innymi: „Możliwość uznania, że w konkretnej sprawie ma zastosowanie instytucja powrotu do przestępstwa określona w art. 64 § 1 k.k., dotyczy wyłącznie takiego sprawcy przestępstwa umyślnego, który był skazany za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności i w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary popełnił umyślne przestępstwo podobne do przestępstwa, za które był już skazany. Użycie w treści przedmiotowego przepisu, i to dwukrotnie, wyrazu „skazany” oznacza, że warunek skazania (uprzedniego skazania) nie jest spełniony, jeżeli sprawca popełnił nowe przestępstwo umyślne zanim został prawomocnie osądzony, bowiem do momentu uprawomocnienia się wyroku obejmującego takie skazanie, osobę wobec której toczy się postępowanie karne, uznaje się za oskarżonego a nie za skazanego. Ten jednoznaczny wynik wykładni językowej art. 64 § 1 k.k., potwierdzony został licznymi judykataми Sądu Najwyższego (wyroki: z dnia 22 sierpnia 2002 r., V KK 182/02, LEX nr 55207; z dnia 15 lutego 2005 r., III KK 348/04, LEX 146280; z dnia 12 października 2005 r., III KK 134/05, LEX nr164394; z dnia 25 lipca 2006 r., II KK 86/06, LEX nr 192980; z dnia 6 czerwca 2007 r., V KK 150/07, LEX nr 282299; z dnia 30 lipca 2007 r., II 168/07, LEX nr 280719), wskazując na ugruntowaną linię orzecniczą w tym przedmiocie. Tym samym nie można mówić o uprzednim skazaniu w warunkach

recydywy specjalnej podstawowej, jeżeli ponowne przestępstwo podobne popełnione zostało wprawdzie po wydaniu wyroku skazującego za poprzednie przestępstwo umyślne, lecz przed datą uprawomocnienia się tego wcześniejszego orzeczenia”).

Sąd Okręgowy, mimo wniosku apelacji J. Z. i obowiązkom wynikającym z art. 455 k.p.k. i art. 440 k.p.k. nie zajął się wnikliwie kwestią przypisanego oskarżonemu działania w warunkach powrotu do przestępstwa; z uzasadnienia wydanego wyroku nie wynika przynajmniej by tak uczynił, nie przedstawiono w jego treści odmiennej od przedstawionej interpretacji przepisu art. 64 § 1 k.p.k., która pozwalałaby na jego zastosowanie. Brak taki dotyczy także uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego. W tym stanie rzeczy konieczne stało się uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku i przekazanie sprawy sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania, w trakcie którego powinien on rozważyć, czy kwalifikacja przypisanego oskarżonemu czynu z art. 280 § 1 k.k. w związku z art. 64 § 1 k.k. jest zasadna, a w razie ustalenia potrzeby wyeliminowania art. 64 § 1 k.k. z tej kwalifikacji, czy zachodzi potrzeba zmiany zaskarżonego wyroku w innym zakresie, w tym w odniesieniu do wymierzonej J. Z. kary.

Z powyższych względów orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.